

Олександр Іванович Амоша,

академік НАН України, почесний директор

Інститут економіки промисловості НАН України

вул. Марії Капніст, 2, м. Київ, 03047, Україна

E-mail: amosha1937@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0189-3819>;

Олена Олександрівна Амоша,

канд. екон. наук, старший науковий співробітник

Інститут економіки промисловості НАН України

вул. Марії Капніст, 2, м. Київ, 03047, Україна

E-mail: elenamosh7515@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-5454-0836>

ЩОДО ФОРМУЛИ СТРАТЕГІЇ ПОВОЄННОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ¹

Незважаючи на бойові дії, в Україні триває розроблення стратегії повоєнного відновлення економіки. Однак відсутність чіткої формули стратегічних перетворень знижує ефективність подальшого розвитку господарського комплексу. Обґрунтовано, що саме інфраструктура, яка включає функціонування соціальної сфери, здатна стати ключовим словом такої формули. Інфраструктура економіки, будучи сукупністю різних галузей і видів діяльності, безпосередньо впливає на темпи переміщення потоків товарів і фінансів, кількість і якість послуг, які надаються, динаміку зростання економіки загалом.

Передбачений раніше план перетворення України на паненергетичного транзитера Євроазіатського простору наразі видається малореальним, проте злиття і синхронізація українських і європейських електромереж відбулися, що необхідно враховувати при розгляді перспектив.

Окремою проблемою є нерозвиненість інноваційної інфраструктури у старопромислових регіонах. Сьогодні Україна посідає 42 місце у світі щодо реалізації стартапів, а розширення регіональної діяльності в цьому напрямі дозволяє істотно модернізувати національну економіку країни і залучити великий обсяг іноземних інвестицій.

Наведено приклади можливого розвитку економіки за напрямками інноваційної, транспортної та енергетичної інфраструктури. Демографічна ситуація може бути поліпшена за допомогою відповідних інфраструктурних перетворень у країні, зокрема, сприяння «активному довголіттю», зменшення міграційних втрат тощо.

Формулою стратегії повоєнного відновлення країни може бути створення виробничої та побутової інфраструктури європейського зразка.

Ключові слова: формула, стратегія, повоєнне відновлення, інфраструктура, національна економіка, соціальна сфера.

JEL: O 011

Щоб підкреслити момент особистості, американський історик економіки В. Ростоу

назвав свою книгу «Погляд із сьомого поверху» – за місцем розташування відведе-

¹ Статтю підготовлено за результатами дослідження, виконаного в рамках наукового проєкту «Формування засад національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку України в умовах гібридної системи «мир – війна» (номер держреєстрації 0123U100965).

ного йому кабінету (Rostow, 1964). Нинішні зусилля великої кількості розробників програм подолання наслідків війни та повоєнного відновлення національного господарства України характеризуються різноманітністю поглядів із їх кабінетів, хоча явно бракує формули, яка б орієнтувала суспільство на досягнення потрібного кінцевого результату. Зараз мало хто пам'ятає подробиці прийнятого у 1920 р. плану ГОЕЛРО, проте формула «... плюс електрифікація всієї країни» залишилася в пам'яті поколінь. Логічно вважати, що остаточні рішення мають бути прийняті після ретельного аналізу підходів, дії всіх основних факторів і механізмів реалізації програми, оцінювання наслідків її невиконання. Але квінтесенція програми має бути чітко висвітлена, оскільки генералам, як відомо, притаманно «готуватися до минулої війни». Цей вислів В. Черчилля може підтвердити не тільки теорема Столпера-Самуельсона з феномену протекціонізму (Chirman, 1969), але й багато реальних прикладів. Так, після розпаду СРСР було обрано не шлях альтернативного розвитку Донбасу з кардинальною реструктуризацією явно неефективного у складних гірничо-геологічних умовах вуглевидобування, а вирішено залишити ситуацію без суттєвих змін у галузі. Непослідовність,

породжена міркуваннями про те, що питання про Донбас має бути відкладене до більш зручного в першу чергу не економічного, а політичного та соціального моменту (Стирікович, Сіняк, 1986) вплинула не тільки на подальший перебіг радянської історії – вона обернулася ще більш трагічними нинішніми наслідками.

Парадоксальним є і те, що на визначенні основних складових ключової формули стратегування не наполягають навіть експерти ООН. Обов'язковими для них є наявність довгостроковості (до 50 років із розбивкою на 5-10-річні цикли), мислення категоріями «великих стратегій та великих починань», виявлення точки біфуркації, тому що стан біфуркації сприяє підвищенню на щабель вгору, хоча з великою небезпекою скотитися вниз (Steiner, 2010). Вірогідність громадських катастроф у точці біфуркації обумовлює відповідальність і необхідність вживання компенсаційних заходів.

Із цих позицій слід оцінити недавні праці науковців з академічних установ і вишів країни (Дейнеко та ін., 2022¹; Колот, Герасименко, 2022²; Зверяков, 2022³). Наведені цитати надають уявлення про зміст викладення стратегічних заходів.

¹ «... формування стратегічних цілей відбудови і визначення галузевих векторів відновлення вже сьогодні є надзвичайно важливим завданням для України. До галузевих векторів відновлення віднесено трансформацію структури економіки за допомогою реалізації організаційно-економічних чинників інноваційного оновлення матеріально-технічної бази виробництва на основі новітніх цифрових технологій у таких видах діяльності, як машинобудування та оборонно-промисловий комплекс, металургія, харчова, хімічна, фармацевтична і деревообробна промисловість, а також розвиток нових сфер діяльності – біо- і нанотехнологій. Для ефективного просування за цими векторами мають бути заплановано і реалізовано заходи державної політики із створення раціональної структури нових промислових комплексів регіонів, у тому числі за рахунок їх релокації, відновлення й розгортання нових логістичних схем вантажоперевезень, будівництва виробництв, здатних замінити ланки зруйнованих унаслідок російської агресії виробничо-збутових ланцюгів, а також сформовано цілісну систему стратегічного планування промислового розвитку для повоєнного відновлення».

² «... кардинальні рішення соціально-трудової проблематики потребують, без перебільшення, глобальної, а точніше – неоглобальної, постановки завдань і мегапоглядів на шляхи їх вирішення. У нас також немає сумнівів у тому, що краща соціально-трудова політика – це зважена, високопрофесійна, інноваційно орієнтована економічна політика, провідними підсистемами якої є соціально-демографічна, соціально-трудова, інвестиційна, техніко-технологічна, інноваційна, фінансова, інституціональна, які в ідеальному випадку могли б постати як складові українського варіанта «плану Маршалла».

³ «... формування нової економічної моделі як основи відродження економіки має здійснюватися шляхом нової індустріалізації, що характеризується переходом до принципово нових техніки і технології. Внутрішній взаємозв'язок між технічним оновленням виробництва й економічним розвитком має стати

Повоєнне відновлення України має бути разом з іншими чинниками прямо пов'язане з інфраструктурою. З початку воєнної агресії РФ в Україні було пошкоджено, зруйновано або захоплено 15 аеропортів, «втрачено» понад 15 тис. км автомобільних доріг, 5 тис. км залізничних колій, зруйновано або виведено з ладу 350 мостів і мостових переходів тощо (Дейнеко та ін., 2022). Але інфраструктуру доцільно розглядати в широкому тлумаченні цього поняття, як це прийнято в розвинутих країнах світу.

Мета статті: довести, що саме розвиток інфраструктури має бути однією з основних складових формули стратегії подальшого відродження національного господарства країни та її соціальної сфери.

Щоб продемонструвати роль інфраструктури в сучасному світі, доцільним є такий фрейм: існує велика кількість різноманітних електричних пристроїв, і всі вони, для чого б не призначалися, що б не виконували, потребують електрики – це може бути дротовий зв'язок, батарейка, акумулятор, але без цього не можна. Так і інфраструктура – вона потрібна для всього: транспорту, промисловості, соціальній сфері, лікувальній сфері, освіті. Усім потрібна своя інфраструктура.

Категорія інфраструктури в контексті доріг, мостів, каналів, портів, аеропортів, систем зв'язку та ін. увійшла в обіг наприкінці 30-х років ХХ ст. І вже в 50-х роках ступінь розвитку інфраструктури використовувався як третій, разом із працею та капіталом, чинник макрорівневої виробничої функції Кобба-Дугласа (Prud'homme, 2004).

Незважаючи на те що дехто продовжує сприймати інфраструктуру за зразком початку минулого століття, сьогодні соціальна інфраструктура є сукупністю галузей та підприємств, що функціонально забез-

печують нормальну життєдіяльність населення, зокрема, охорону здоров'я, дошкільну, позашкільну, загальну та професійну освіту тощо. Інфраструктура економіки є сукупністю галузей і видів діяльності, які обслуговують виробництво та господарство загалом. Розрізняють інформаційну інфраструктуру, воєнну, інноваційну, ринкову, космічну, туристичну та ін.

У деяких країнах інфраструктуру економіки розподіляють на виробничу та соціальну (невиробничу) сфери, тобто сюди відносять науку, охорону здоров'я, систему освіти та ін. У цілому ж інфраструктура національної економіки є сукупністю галузей та видів діяльності, що створюють загальний фундамент національного господарства, спрощують і роблять більш ефективною реалізацію товарів і послуг. Тому будь-який захід повоєнного розвитку України зрештою є заходом розбудови конкретного виду інфраструктури, а нерішучість українського суспільства щодо вибору майбутнього шляху стратегічного розвитку певним чином є результатом недостатності у суспільстві «інфраструктурного» мислення і невизначеності відповідних пріоритетів.

І це легко виправдати: поняття інфраструктури є настільки тонким, що не завжди можна зразу виділити саме інфраструктурну компоненту. У Нью-Йорк Таймс за два дні до старту першої експедиції на Місяць зазначалося: «Якби світом правила логіка, одне з почесних місць на мисі Кеннеді при запуску «Аполлона-11» займав би Микита Хрущов, колишній прем'єр Радянського Союзу та колишній перший секретар радянської комуністичної партії...»¹. Цей пасаж був обумовлений тим, що тодішній військово-промисловий комплекс СРСР певним чином став інфраструктурою розвитку космічної галузі США: запуск радянського

іманентною рисою нової моделі ринкової економіки для повоєнної України... Нова індустріалізація має починатися з налагодження тих виробництв, які могли б продовжити технологічні ланцюжки виготовлення сировини і легко замінити імпорт. Зростання доданої вартості в індустріальних галузях є завжди вищим, ніж у сировинних. Це передбачає створення нових високотехнологічних робочих місць, які продукуватимуть більший обсяг доданої вартості, а також забезпечать зростання реальних доходів населення».

¹ Schwartz H. (1969, July 14). The New York Times.

штучного супутника Землі в жовтні 1957 р. викликав у США психологічний стан, який отримав назву «момент супутника», «супутникова криза». Дж. Кеннеді, наступник на посту президента США Д. Ейзенхауера, який не був прихильником космічних перегонів, на хвилі супутника підняв градус протистояння до статусу воєнного, що забезпечило американському конструктору В. фон Брауну надзвичайні інвестиційні та мобілізаційні можливості.

Але не все так просто, якщо звернутися і до радянських реалій: історики до сих пір сперечаються щодо того, чи було освоєння цілини в Казахстані самостійною стратегічною кампанією, або операцією з прикриття побудови космодрому, тобто теж елементом космічної інфраструктури¹.

У контексті стратегування інфраструктуру слід розподілити за двома напрямками: ті її види, що надають національній економіці можливості заробити кошти, і ті, у які зароблені кошти доцільно (потрібно) інвестувати.

За однією з версій центр Європи розташований біля українського села Ділове неподалеку від Рахова Закарпатської області². Такий геополітичний статус задає найважливішу для України за першим напрямом складову інфраструктури, потрібну для перетворення національного господарства на потужного логістичного й енергетичного оператора (транзитера). Газотранспортна спеціалізація України широко відома, але за часів СРСР вітчизняний паливно-енергетичний комплекс мав суттєве значення і для континентальної енергетики.

На Євразійському континенті діють три енергетичні синхронні зони. Західна синхронна зона (UCTE) включає енергосистеми 23 країн континентальної Європи, що входять до Союзу з координації передачі електроенергії. Із липня 2003 р. до лютого 2022 р. синхронно з UCTE працювала Західна енергосистема України (так званій

«Острів Бурштинської ТЕС»). До Східної синхронної зони (ЄЕС/ОЕС) входять енергосистеми країн СНД (за винятком Вірменії та Туркменістану, енергосистеми яких функціонують паралельно з енергосистемою Ірану) та Балтії (Естонія, Латвія, Литва). Північна синхронна зона (NORDEL) поєднує енергосистеми країн Північної Європи – Швеції, Норвегії, Фінляндії та західної частини Данії.

Ці об'єднання розвивалися незалежно одне від одного, проте згодом розпочали нарощувати зв'язки. На конференції «Перспективи об'єднання енергосистем «Схід-Захід», що відбулася в 2009 р., було доведено, що немає нерозв'язних технічних та інституційно-правових перешкод щодо створення панєвропейських ринків електроенергії з можливістю створення найбільшого у світі енергопростору з встановленою потужністю понад 860 ГВт, який включає 12 часових поясів, 37 країн та майже 900 млн споживачів електрики. Єдиний Євразійський простір – це можливість підвищення надійності енергопостачання на всій території, розширення меж та можливостей енергоринку. І саме українські високовольтні лінії передач ЛЕП-750 та ЛЕП-400, які зараз не діють, мали виступати інтеграторами єдиної євро-азіатської мережі, її транзитним коридором, а нині периферійна в зоні UCTE Польща – після об'єднання перетворитися на столицю загальної енергозони (Амоша, Котляренко, 2009).

Проте воєнно-політична ситуація, що склалася в Україні та Європі, робить реалізацію паненергетичного євразійського простору неможливою на довгі часи. Натомість відбувалася синхронізація української та європейської електромереж зі створенням у перспективі конкурентного та прозорого ринку електроенергії відповідно до вимог європейського законодавства та ринкових практик (Череватський, Вольчин, 2022).

¹ Космонавтика СССР. URL: <https://sites.google.com/site/inbaikonur/kosmonavtika-sssr> (дата звернення: 22.01.2023).

² Географічний центр Європи, Ділове. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/13831_geographical-centre-of-europe.htm (дата звернення: 22.01.2023).

За версією І. Маска, територією України можуть пройти 5 із 11 гілок надшвидкісного наземного транспорту Hyperloop, із яких три прокреслені через Київ: перша з'єднає Китай, Європу та Канаду, друга – Азію, Близький Схід, Європу та Північну Африку, а третя – Іспанію та Китай. Із Дніпра та Кривого Рогу на такому транспортному засобі можна буде дістатися Індії, а з Харкова, Донецька чи Одеси – Америки.

До того ж Україна може серйозно заявити про себе як учасник проекту Нового шовкового шляху. Для цього потрібний прозорий та ефективний механізм оформлення митних вантажів, якісна система залізничних і автомобільних магістралей – масштаби китайських інвестицій у реалізацію стратегії можуть становити декілька трильйонів доларів¹.

Показово, що вже точаться дискусії щодо проектів зі створення в зоні транскордонного перетину України та ЄС принципово нових потужних порталів зі стрічковими конвеєрними лініями між Равою-Руською, що на Львівщині, та польським містом Томашув-Любельський, які розташовані за 32 км один від одного².

Незважаючи на важливість для України транзитерської інфраструктури, було б нерационально недооцінювати значимість інфраструктури інноваційної.

За Законом України інноваційна інфраструктура є сукупністю підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові,

інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)³. Але інноваційні екосистеми створюються та розвиваються в локалізованому просторі, де вже сконцентровані матеріальні, виробничі, інформаційні та трудові ресурси, які дозволяють розробляти та використовувати інноваційні рішення. Кожна галузь економіки має характерні особливості ведення господарської діяльності та види інноваційної активності (Солдак, 2020).

Проте в умовах розвитку сучасної промислової революції зазначене потребує уточнення. Старопромислові регіони України (Дніпропетровська, Донецька, Луганська та Запорізька області) і досі в плані інновацій недовикористовують винахідницький потенціал. На тлі майже 82% експорту чорних металів із низькою доданою вартістю частка інвестицій у високо- та середньо-високотехнологічні галузі промисловості Донецької області складає лише 5,4% проти 9,7% загалом по Україні (Підоричева, 2020). Якщо вважати стартапи ознакою і найшвидшим чинником інноваційного розвитку, то розподіл проектів по областях є показово неоднорідним: найбільша їх кількість зафіксована у Київській області (майже 58%, або 154 од.). У Донецькій області зареєстровано 1 стартап (Wattagio)⁴, у Дніпропетровській – 2; у Запорізькій і Кіровоградській областях – по 1. Хоча за даними сервісу Startup Ranking, зі 192 країн світу Україна за кількістю стартапів (266) посідає 42 місце⁵. Найпрогресивнішим українським стартап-сектором є технологічний: у 2019 р. до цього сектору було залучено рекордні

¹ Амоша О. (2018) Щоб змінилася погода, потрібний не поривчастий вітер, а загальна зміна клімату. *Дзеркало тижня*. № 49-50. URL: https://zn.ua/ukr/promyshliennost/schob-zminilasya-pogoda-potribniy-neporivchastiy-viter-a-zagalna-zmina-klimatu-264635_.html (дата звернення: 22.01.2023).

² Щодо створення транскордонного логістичного порталу Україна – країни ЄС. URL: <https://iie.org.ua/novini/shhodo-stvorennja-transkordonnogo-logistichnogo-portalu-ukraina-kraini-ies/> (дата звернення: 22.01.2023).

³ Верховна Рада України (2002). Про інноваційну діяльність: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. № 36, ст. 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15#Text> (дата звернення: 22.01.2023).

⁴ Wattagio Powerful battery informer and save power assistant. URL: <https://wattagio.com> (дата звернення: 22.01.2023).

⁵ Startup Ranking. Countries. URL: <https://www.startupranking.com/countries> (дата звернення: 22.01.2023).

544 млн дол. США венчурних інвестицій, сумарно за 2014-2019 рр. в українські технологічні компанії інвестовано 1400 млн дол. США¹, що робить Україну однією з найбільш інвестиційно привабливих країн Центральної та Східної Європи.

Але зовсім невелика чисельність стартапів у старопромислових регіонах викликає певне здивування, наприклад, в автомобілістів зі стажем, які пам'ятають традиції радянської гаражної культури, у рамках якої народні вмільці компенсували недоступність послуг фірмового автосервісу. Ці майстри, які прийшли зі шкільних секцій технічної творчості, гуртків моделістів-конструкторів при палацах піонерів тощо, виявляли дива винахідливості та кмітливості. На тлі цього знайомство з так званим рухом творців (Maker Movement) в Америці дає уявлення про сучасні зразки інноваційної інфраструктури: у Каліфорнії, Мічигані та Північній Кароліні вже з'явилися «публічні майстерні» (техшопи), посилюється рух лабораторій персональних виробництв ФабЛаб. Техшоп – це одночасно майстерня, магазин і клуб за інтересами (Андерсон, 2012). Власники цих закладів пропонують абонентам за скромну щомісячну плату доступ до різноманітного промислового обладнання новітнього покоління загальною вартістю в мільйони доларів, включаючи програмувальні верстати, лазерні ножі тощо. Існує рух виробничих лабораторій, названих ХакЛабамі, у яких люди виробляють продукти не лише для себе, але і на замовлення великих фірм. Тобто по суті виникає новий клас індустріальних фрілансерів. У масштабах глобального господарства 3D-підприємництво на основі так званого адитивного виробництва спроможне, завдяки скороченню кількості матеріалу, нижчій енергоємності та елімінації енерговитрат на перевезення, дати такий стрибок економічної ефективності, який неможливо було навіть уявити в часи попередніх промислових революцій (Череватський, 2017).

Месенджер WhatsApp, яким зараз по світу користується більш як мільярд людей, винайшов народжений в Україні Я. Кум (нині американець). У 2014 р. винахід було продано компанії Facebook за 22 млрд дол.

В епоху промислових революцій світ переповнений фінансами. Власники виводять їх зі старих галузей і намагаються знайти капіталам прибуткове застосування (Перес, 2011). Інноваційна інфраструктура, як і транспортна, енергетична, має стати засобом освоєння цих фінансових потоків, щоб інвестувати їх в інфраструктуру розвитку суспільства, підвищення його якості життя.

Навіть поліпшення демографічної ситуації в Україні повинно мати свою інфраструктуру. Висловлені фахівцями з Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи думки підштовхують до пропозицій щодо створення специфічних видів інфраструктури. Так, комплексне сприяння досягненню матеріальної самодостатності сімей із дітьми потребує служб із поєднання зайнятості й батьківства (доступна та якісна система дошкільних закладів, послуги з індивідуального догляду за дитиною). Зростання масштабів сирітства викликає необхідність створення закладів виховання дітей-сиріт у сім'ї або середовищі, максимально наближеного до сімейного, створення механізмів виявлення (подеколи – пошуку) дітей, які втратили батьків під час війни, загублених дітей, дітей та сімей у кризових життєвих обставинах та ін., налаштування механізмів допомоги всім сімейним формам утримання і виховання дітей, позбавлених батьківського піклування – прийомним сім'ям, патронатним сім'ям, дитячим будинкам сімейного типу, сім'ям опікунів.

Окремим видом інфраструктури має стати підтримка осіб похилого віку зі сприянням «активному старінню» («активному довголіттю»). Це передбачає зусилля щодо оптимізації можливостей підтримання належного стану здоров'я, рівня безпеки та

¹ AVentures DealBook 2020. URL: https://www.slideshare.net/YevgenSysoyev/aventures-dealbook-2020-229990810?fbclid=IwAR00iEpVzPkbTAmnlagFaOq5G2XowdfViGGunqbeG0IOVrtXwTor30Ql_jM (дата звернення: 22.01.2023).

соціальної інтеграції літніх людей – достатньо звернутися до зарубіжної практики організації побуту літніх людей (наприклад будинків пристарілих), здатної сприяти їх соціальній інтеграції та зайнятості.

Навіть необхідність максимально швидкого зниження рівня дочасної смертності в Україні, передусім чоловіків, також потребує інфраструктурної підтримки. Наприклад, якісного харчування на робочому місці (із заохоченням роботодавців щодо його запровадження), контролю за умовами праці, підтримки гнучких, дистанційних форм зайнятості тощо.

Зменшення міграційних втрат теж є неможливим без відповідної інфраструктури, яка має забезпечувати зв'язки із співвітчизниками за кордоном (трудова, освітня, культурна, фінансова, юридична), зберігати й розвивати їхнє відчуття українськості. Принципова неможливість і заборони зовнішніх міграцій обумовлюють створення механізмів запобігання їх переходу в незворотну фазу на тлі максимального використання потенційних позитивних ефектів, зокрема збільшення трудового потенціалу України за рахунок нових знань та навичок тих мігрантів, які повертаються, залучення коштів мігрантів не тільки для допомоги родині, але і для інвестицій в економіку.

Брак кваліфікованої робочої сили, який скоріше за все матиме вітчизняна економіка на етапі свого розвитку в період повоєнної розбудови, потребуватиме інфраструктури залучення іноземної робочої сили згідно з принципами замісної міграції. Тут раціональною була б служба з рекрутингу іноземних студентів під час навчання або після його успішного завершення в Україні, щоб максимально інтегрувати довгострокових іммігрантів в українське суспільство.

Наразі потрібна інфраструктура зі створення робочих місць і максимальної інтеграції в громади на територіях тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб.

Таким чином, саме розвиток інфраструктури може стати однією з основних складових формули подальшого відрод-

ження національного господарства та соціальної сфери країни.

Висновки. Аналіз останніх публікацій дозволив встановити, що стратегічним розробкам повоєнної розбудови України бракує важливої формульної складової, на кшталт історично відомої «плюс електрифікація всієї країни», яка б надавала більше уявлення про сутність і кінцевий результат програмного продукту. Однією з основних частин такої формули може виступати розвиток інфраструктури. Невизначеність українського суспільства в плані вибору шляху стратегічного розвитку призводить і до невизначеності відповідних пріоритетів. Це обумовлює прихованість ролі інфраструктури в макро- і мікроекономічному розвитку.

В Україні, як і в більшості пострадянських країн, існує спрощене, притаманне першій половині ХХ ст. уявлення інфраструктури – транспортна, енергетична, зв'язок. Тоді як сучасні погляди на інфраструктуру суттєво змінилися: соціальна інфраструктура є сукупністю галузей і підприємств, що функціонально забезпечують нормальну життєдіяльність населення, зокрема, охорону здоров'я, дошкільну, позашкільну, загальну та професійну освіту тощо. У цілому інфраструктура економіки є сукупністю галузей та видів діяльності, що обслуговують виробництво та господарство. Розрізняють багато видів інфраструктури, зокрема інноваційну, брак якої, як виявилось, є притаманним старопромисловим регіонам України. На тлі широкого розповсюдження економіки стартапів вітчизняне господарство за цим показником посідає 45 місце із 192 країн світу. У Донецькій області зареєстровано тільки 1 стартап, у Дніпропетровській – 2, у Запорізькій та Кіровоградській – по 1, тоді як у Київській області – 154. Розвиток інноваційної інфраструктури на сучасних техніко-технологічних засадах здатен суттєво модернізувати повоєнну економіку загалом.

Обґрунтовано, що Україна, яка географічно розташована в центрі Європи, має великі можливості як транзитер не тільки природного газу, але й електрики; вітчизняна економіка здатна одержувати великі

надходження з обслуговування транспортних потоків. Цільовий розвиток інфраструктури може позитивно вплинути на демографічну ситуацію в країні.

Отже, формула стратегії може бути визначена як «Україна майбутнього – європейського штибу інфраструктура суспільного життя і виробництва».

Найбільш актуальними дослідженнями в контексті повоєнного розвитку інфраструктури в Україні є визначення номенклатури проєктів в умовах національної та зовнішньої кон'юнктури на тлі інвестиційних обмежень.

Література

- Амоша А. І., Котляренко Д. В. (2009). Україна как транзитер электрической энергии. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*: зб. наук. пр. Донецьк: ІЕП НАНУ, С. 3-9.
- Дейнеко Л. В., Кушніренко О. М., Ципліцька О. О., Гахович Н. Г. (2022). Наслідки повномасштабної воєнної агресії РФ для української промисловості. *Економіка України*. № 5. С. 3-25. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.003>
- Зверяков М. І. (2022). Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України*. № 8. С. 3-19. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>.
- Колот А. М., Герасименко О. О. (2022). Новітні формати організації трудової діяльності: природа, виклики, траєкторії розвитку. *Економіка України*. № 5. С. 59-76. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.059>.
- Перес К. (2011). *Технологические революции и финансовый капитал: динамика пузырей и периодов процветания*. Москва: Дело. 231 с.
- Підричева І. Ю. (2020). Інноваційна екосистема Придніпровського економічного району: актори, їх якість та повнота. *Вісник економічної науки України*. № 1 (38). С. 116-130. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).116-130](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).116-130)
- Солдак М. О. (2020). Оцінка інноваційної активності галузей економіки При-

дніпровського економічного району в контексті формування регіональних інноваційних екосистем. *Економічний вісник Донбасу*. № 2 (60). С. 84-95. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2\(60\)-84-95](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2(60)-84-95)

- Стирикович М. А., Сияк Ю. В. (1986). Исследования дальних перспектив развития энергетики. *Вести Академии наук СССР*. № 4. С. 46-54.
- Череватский Д. Ю. (2017). Смарт промышленность в разных ракурсах. *Економіка промисловості*. № 3 (79). С. 145-153. DOI: doi.org/10.15407/econindustry2017.03.145
- Череватський Д. Ю., Вольчин І. А. (2022). Довгострокові фактори і тенденції розвитку паливно-енергетичного комплексу України. *Економіка промисловості*. № 1(97). С. 5-31. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2022.01.005>
- Anderson C. (2012). *Makers: The New Industrial Revolution*. NY: Crown Business. 250 p.
- Chipman J. S. (1969). Factor price equalization and the Stolper-Samuelson theorem. *International Economic Review*. № 10(3). pp. 399-406.
- Prud'homme R. (2004). *Infrastructure and development*, pp. 3-5. Washington, DC: World Bank.
- Rostow W. W. (1964). *View from the seventh floor*. Harper & Row, 1964. 178 p.
- Steiner G. A. (2010). *Strategic planning*. Simon and Schuster.

References

- Amosha, O. I., Kotliarenko D. V. (2009). Ukraine as a transitor of electric energy. *Stratehiya i mekhanizmy rehulyu-vannya promyslovoho rozvytku*: collection of science work. Donetsk: IEP NASU, pp. 3-9 [in Russian].
- Deineko, L. V., Kushnirenko, O. M., Tsyplitska, O. O., & Gakhovich, N. G. (2022). Inheritance of full-scale military aggression Russian Federation for Ukrainian industry. *Econ. Ukr.*, 5, pp. 3-25. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.003> [in Ukrainian].

- Zveryakov, M. I. (2022). Formation of a model of economic development in new historical realities. *Econ. Ukr.*, 8, pp. 3-19. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003> [in Ukrainian].
- Kolot, A. M., & Gerasimenko, O. O. (2022). The latest formats of labor organization: nature, challenges, development trajectories. *Econ. Ukr.*, 5, pp. 59-76. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.059> [in Ukrainian].
- Peres, K. (2011). *Technological revolutions and financial capital: dynamics of bubbles and periods of prosperity*. Moskva: Delo. 231 p. [in Russian].
- Podorycheva, I. Yu. (2020). Innovative ecosystem of the Dnipro economic district: actors, their quality and completeness. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (38), pp. 116-130. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).116-130](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).116-130) [in Ukrainian].
- Soldak, M. O. (2020). Evaluation of the innovative activity of the branches of the economy of the Dnipro economic district in the context of the formation of regional innovation ecosystems. *Economichnyi visnyk Donbasu*, 2 (60), pp. 84-95. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2\(60\)-84-95](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2(60)-84-95) [in Ukrainian].
- Styrikovich, M. A., & Siniak, Yu. V. (1986). Research on the long-term prospects of energy development. *Vesti Akademii nauk SSSR*, 4, pp. 46-54 [in Russian].
- Cherevatsky, D. Yu. (2017). Smart industry in different perspectives. *Econ. promisl.*, 3 (79). pp. 145-153. DOI: doi.org/10.15407/econindustry2017.03.145 [in Russian].
- Cherevatskyi, D. Yu., & Volchyn, I. A. (2022). Long-term factors and trends in the development of the fuel and energy complex of Ukraine. *Econ. promisl.*, 1 (97), pp. 5-31. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2022.01.005> [in Ukrainian].
- Anderson, C. (2012). *Makers: The New Industrial Revolution*. NY: Crown Business. 250 p.
- Chipman, J. S. (1969). Factor price equalization and the Stolper-Samuelson theorem. *International Economic Review*. № 10(3). pp. 399-406.
- Prud'homme, R. (2004). *Infrastructure and development* (pp. 3-5). Washington, DC: World Bank.
- Rostow, W. W. (1964). *View from the seventh floor*. Harper & Row, 1964. 178 p.
- Steiner G. A. (2010). *Strategic planning*. Simon and Schuster.

Oleksandr I. Amosha,

Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, honorary director
 Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine,
 2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine
 E-mail: amosha1937@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0189-3819>;

Olena O. Amosha,

PhD of Economy, Senior researcher
 Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine,
 2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine
 E-mail: elenamosh7515@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-5454-0836>

**ON THE FORMULA OF THE STRATEGY OF POST-WAR ECONOMIC
 RESTRUCTURING**

Despite continuing military activities, the strategy of post-war economic recovery is being developed in Ukraine. Nevertheless, the lack of clear and transparent formula of strategic transformation decreases the effectiveness of economic complex further development.

The article pays attention to the fact that it is exactly infrastructure in the sense wider than merely transport and energy one, infrastructure, that includes social sphere functioning is able to

become a key word to the aforementioned formula. Economic infrastructure, being a complex of different branches and types of activities, influences directly the speed of goods and funds movement, services quantity and quality, and the dynamics of economic growth in general.

At the moment the plan of transforming Ukraine into pan-energetic transiting body for all Eurasian territories, which had been offered earlier, seems to be hardly ever realistic. However, electric power networks of Ukraine and Europe happened, which needs to be taken into account while scrutinizing prospective.

As is has been shown, the separate problem is underdevelopment of innovation structure in old industrial regions of Ukraine. Even now Ukraine takes the 42nd place in the world in startups implementation. The increase of regional activities in this sphere allows to sufficiently modernize the country economy and mobilize the large amount of foreign investment.

The article provides examples of possible economic development in innovative, transport and energy infrastructure. Even demographic situation in the country could be improved by the relevant infrastructure transformations, in particular, by promoting «active longevity», decreasing migration loss, etc.

Creation of production and social day-to-day infrastructure according to European model may well become a formula of post-war recovery strategy for Ukraine.

Keywords: formula, strategy, post-war recovery, infrastructure, national economy, social sphere.

JEL: O 011

Формат цитування:

Амоша О. І., Амоша О. О. (2023). Щодо формули стратегії повоєнної перебудови економіки. *Економіка промисловості*. № 1 (101). С. 69-78. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry.2023.01.069>

Amosha, O. I., & Amosha, O. O. (2023). On the formula of the strategy of post-war economic restructuring. *Econ. promisl.*, 1 (101), pp. 69-78. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.01.069>

Надійшла до редакції 02.02.2023 р.